

POSUDEK OPONENTA BAKALÁŘSKÉ PRÁCE

AUTOR PRÁCE: Jana Tomková

NÁZEV PRÁCE: Problematika trestu smrti

OBOR STUDIA: Společenské vědy se zaměřením na vzdělávání

AUTOR POSUDKU: Mgr. et Mgr. Michal Rigel, Ph.D.

SHRnutí A HODNOCENÍ OBSAHOVÉ STRÁNKY PRÁCE

Hodnocená bakalářská práce se zabývá tématem, které je tradičně atraktivní pro veřejnost a periodicky se o něm vede společenská diskuse (debaty o znovuzavedení trestu smrti se vracejí, kdykoliv dojde k medializaci nějakého zvlášť násilného trestného činu). Proto se nepochybně jedná o relevantní téma pro závěrečnou studentskou práci z oboru pedagogiky, jejíž sepsání autorce dává příležitost, jak se soustavným studiem zdrojů na budoucí (školní) diskuse o trestu smrti připravit.

Text bakalářské práce, který je rozdělen na teoretickou a praktickou část, se problematikou trestu smrti zabývá velice zešíroka a komplexně. V teoretické části má čtenář možnost seznámit se jak s faktickými informacemi – s historií trestu smrti na našem území (s. 11-16) a s metodami využívanými různě ve světě (s. 17-22), tak i s normativněji laděnými kapitolami – hodnocení morální přípustnosti nejvyššího trestu (s. 27-33). Těžiště textu se poté přesouvá k praktické části, kde autorka zjišťuje, jaké jsou postoje české veřejnosti ke znovuzavedení trestu smrti a k dalším souvisejícím otázkám. Za tímto účelem prezentuje vlastní hypotézy a popisuje metodologii výzkumného šetření, aby následně sesbírané odpovědi přehledně vyhodnocovala a doplňovala o vlastní komentáře (s. 34-50). K finálnímu shrnutí problematiky a vyjádření vlastních hodnotících soudů o přijatelnosti trestu smrti slouží autorce *Závěr* (51-52).

Pestrost a obsáhlost témat v kombinaci s omezeným rozsahem bakalářské práce vedou v některých případech pouze k velmi efemérnímu zastavení – lze nalézt podkapitoly, které mají třeba jen jeden odstavec. I další kapitoly jsou rozpracovány pouze na jednu stranu, a ač jde o zajímavá témata – např. hned úvodní kapitola *Definice trestu* (s. 9-10), nakonec působí trochu jako promarněná příležitost pojednat zajímavě o dané látce a vytvořit si prostor pro hlavní výzkumný záměr. Vždyť zrovna při definici trestu by šlo odkázat na tradiční dělení jeho funkčních složek (výchovná, preventivní, ochranná, restaurativní) a anticipovat tak pozdější

diskusi o potenciálu odstrašení trestu smrti (preventivní funkce) nebo absenci rozměru nápravy u takového typu trestu (výchovná funkce). Nabízí se proto otázka, jestli by nestálo za to téma úžeji vymežit a zaměřit se na jeden či dva konkrétní aspekty problematiky trestu smrti. V textu totiž zazní zajímavé náměty: otevírá se souvislost trestu smrti s interrupcí či tématem sebeobrany, leč k rozvinutí nedochází. Dalším nosným tématem by mohlo být podrobnější zachycení obvykle uváděných argumentů pro a proti a jejich pečlivé zhodnocení. Hlavní argumenty obou táborů diskuse sice v práci zazní, ale znovu nejsou nijak zvlášť do hloubky kriticky rozebírány.

Značný rozsah textu zaplňuje i praktická část a výzkum, kde nicméně v dotazníkovém šetření zazní otázky, na které vlastně už známe odpověď z jiných seriózních sociologických průzkumů (snad s výjimkou jediné: *zda by si dotazovaní sami pro sebe zvolili v případě nutnosti absolutní doživotní trest nebo trest smrti*). Autorka sama zmiňuje, že podle průzkumů veřejného mínění, „*kteřé jsou prováděny téměř každý rok, mají zastánci nejvyššího trestu mírnou převahu*“ (s. 8). To mne vede k otázce, jaký přínos potom má identický průzkum paralelně vykonat znovu a dojít ke stejným výsledkům (navíc s menším vzorkem osob než mají k dispozici známé agentury či Centrum pro výzkum veřejného mínění)? Kdyby alespoň šlo o nějaký specifický vzorek populace, např. středoškolští vyučující Základů společenských věd atp., mohly by být výsledky něčím originální a přínosné, v bakalářské práci jde ale o klasický průřez populací a tam už postoje obyvatel doopravdy bezpečně známe.

Na otázku co je hlavním důvodem začlenění výzkumného šetření do bakalářské práce text odpověď nenabízí. Tuto službu by měl čtenáři poskytnout *Úvod*, ovšem jeho délka na méně než jednu stranu detailnější seznámení s motivací, popisem cílů či charakterem výzkumu neumožňuje. *Úvod* funguje dobře jako naladění na téma, avšak příliš nepředstavuje a neobhájuje ani strukturu práce ani nezmiňuje klíčovou literaturu, ze které text vychází. Bylo by asi dobře, kdyby autorka využila příležitost obhajoby práce před komisí k tomu, aby se pokusila vysvětlit uskutečnění výzkumu v té podobě, jaká je v práci k vidění.

Poslední bod oponentského posudku bych chtěl využít pro polemiku nad autorčinou interpretací dat, poukazujících na nárůst kriminality v Československu/České republice mezi lety 1990-1999. Sama autorka je sice zdrženlivá tvrdit, že nárůst kriminality by mohl mít přímou souvislost se zrušením trestu smrti (k tomu došlo právě v roce 1990) – ostatně je těžké to tvrdit tváří v tvář následujícímu období, kdy od roku 1999 kriminalita trvale klesá – přesto se k této myšlence opakovaně vrací (s. 29-30, 34, 41). V její vlastní tabulce, pokud ji rozumím správně, jsou zařazeny všechny trestné činy vykonané v daném období, vč. krádeží a jiné hospodářské

kriminality, za něž ale trest smrti nikdy nehrozil, a tak ve vztahu k jejich vykonání ani teoreticky nemůže mít odstrašující účinek. Pro většinu trestných činů je tedy fakt zrušení trestu smrti irelevantní, a aby měla tabulka nějakou vypovídací hodnotu, stálo by za to filtrovat pouze mimořádně násilné trestné činy nebo zkrátka takové, za něž trest smrti dříve hrozil. I k této věci se můžeme v průběhu obhajoby vrátit a společně se nad ní zamyslet.

HODNOCENÍ FORMÁLNÍ STRÁNKY PRÁCE

Přestože samotný *Úvod* (s. 8) obsahuje hned několik drobných chyb, nejedná se z celkového pohledu o text, který by trpěl nadměrným množstvím překlepů či jiných šotků. Ty se v práci sice i dále objevují, ale v míře, která není nijak rušivá. Stejně tak lze při četbě nalézt občasné stylisticky nedokonalé pasáže, nicméně text to nijak nedegraduje. A pokud jde o gramatickou stránku věci, tak i zde je vše v normě. K formálnímu zvládnutí práce proto nemám žádné zásadní připomínky.

HODNOCENÍ PRÁCE SE ZDROJI

Počet zdrojů, s nimiž autorka pracuje, je pro bakalářskou práci postačující. Je dobře, že je pokryta legislativní stránka věci (trestní zákoník, Listina základních práv a svobod aj.) stejně jako se pracuje s informacemi význačných organizací, které se problematikou zabývají (materiály Amnesty International). Na druhou stranu lze pohledem do seznamu zdrojů vidět, že využití knihy jsou často spíše než z akademického světa z prostředí populárně-naučného, publicistického či z oblasti literatury faktu (např. *Nejslavnější popravy* aj.). Myslím, že by bylo žádoucí pro závěrečnou univerzitní práci ve větší míře zapojit i čistě akademické knižní publikace nebo eseje, které diskutují téma z filosofického hlediska (doporučuji zejm. *Reflections on the Guillotine* od Alberta Camuse, ale rád poskytnu i další vhodné tipy). Požadovat alespoň jeden cizojazyčný zdroj se nezdá být nadměrně zatěžující a autorce by to rozšířilo možnosti a dalo šanci osvojit si práci s cizojazyčným textem.

OTÁZKY K DISKUSI PŘI OBHAJOBĚ

- 1) Již v předchozí části posudku prosím autorku o vysvětlení některých sporných pasáží textu, a tak se zde v této sekci omezím už jen na jednu otázku. V *Závěru* autorka uvádí některé své názory na problematiku trestu smrti a mj. v souvislosti s odsouzením na doživotí zmiňuje: „*Také si myslím, že by tito lidé měli mít povinnost pracovat, (stejně jak tomu bylo dříve např. v uranových dolech) vykonávat práci, která je pro člověka jistým způsobem nebezpečná.*“ (s. 51). Mne osobně to přijde jako obhajoba jisté formy otroctví – co jiného je zbavení svobody a nucení do určitých (navíc zdraví ohrožujících)

činností – a rád bych se společně v rámci obhajoby zamyslel nad tím, jestli je to správná cesta, kudy by se české vězeňství (vč. toho, které se orientuje na doživotně odsouzené vězně) mělo ubírat.

VÝSLEDNÉ HODNOCENÍ PRÁCE

Text zpracovává téma, které je využitelné v pedagogické praxi a pro studentku mělo jistě jeho nastudování svůj význam. S obsáhlou problematikou se seznámila a prokázala, že se v ní na základní úrovni orientuje. Práci by dle mého soudu prospělo, kdyby se zúžil její záběr a kdyby se praktická část buď učinila originálnější, nebo kdyby uvolnila místo pro nosná diskusní témata, která se v textu objevila, ale nebyla rozpracována. Rovněž si myslím, že by text obohatilo využití filosofičtější orientovaných zdrojů. K osvojení těchto způsobů práce je pro autorku samozřejmě prostor v navazujícím studiu.

Práci k obhajobě

Doporučuji

Navrhuji celkové hodnocení

C

V Hradci Králové 9. 6. 2022

PODPIS: